Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

3 iulie 2025 *

[Text îndreptat prin Ordonanța din 18 septembrie 2025]

„Trimitere preliminară – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) – Puterile și obligațiile instanței naționale – Procedură de faliment al unei persoane fizice – Lipsa competenței instanței specializate în faliment de a examina din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract aflat la originea unei creanțe înscrise în lista creanțelor – Lipsa competenței acestui tribunal de a dispune măsuri provizorii – Principiul efectivității”

În cauza C-582/23 [Wiszkier] [i],

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź, Polonia), prin decizia din 2 august 2023, primită de Curte la 20 septembrie 2023, în procedura

[Astfel cum a fost îndreptat prin Ordonanța din 18 septembrie 2025]

R.S.,

cu participarea:

C. S.A.,

P.C., în calitate de mandatar lichidator al lui R.S. și al lui M.S.,

M.K., în calitate de mandatar lichidator al G. S.A.,

J.J.,

M.G.,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul I. Jarukaitis, președinte de cameră, domnii N. Jääskinen (raportor), A. Arabadjiev și M. Condinanzi și doamna R. Frendo, judecători,

avocat general: domnul D. Spielmann,

* Limba de procedură: polona.

[i] Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

grefier: doamna M. Siekierzyńska, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 14 noiembrie 2024,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru P.C., în calitate de mandatar lichidator al R.S. și al M.S., de M. Kiejna, radca prawny;

– pentru M.K., în calitate de mandatar lichidator al G. S.A., de P. Cieślak, M. Pyzik-Waląg, J. Szewczak, Ł. Żak, adwokaci, și de M. Pugowski, aplikant radcowski;

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, M. Kozak, K. Rudzińska și S. Żyrek, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de M. Brauhoff, O. Glinicka, P. Kienapfel și P. Ondrůšek, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 6 martie 2025,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri de faliment privind R.S., un consumator aflat în faliment personal, în legătură cu stabilirea unui plan de rambursare a creditorilor acestuia, printre care o bancă, respectiv G. S.A. (denumită în continuare „banca G.”).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentului (24) al Directivei 93/13:

„întrucât autoritățile judiciare sau administrative din statele membre trebuie să aibă la dispoziție mijloace adecvate și eficace pentru a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii”.

4 Articolul 6 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

5 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată are următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.”

Dreptul polonez

Legea privind falimentul

6 Procedura falimentului este reglementată de ustawa – Prawo upadłościowe (Legea privind falimentul) din 28 februarie 2003 (Dz. U. nr. 60, poziția 535), în versiunea aplicabilă procedurii principale (Dz. U. din 2019, poziția 498, cu modificările ulterioare (denumită în continuare „Legea privind falimentul”).

7 Potrivit articolului 2 alineatul 2 din Legea privind falimentul, procedura reglementată de aceasta cu privire la persoanele fizice care nu exercită o activitate economică se desfășoară astfel încât să permită remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment care nu sunt executate în cadrul procedurii de faliment și, în măsura posibilului, să se acopere la maximum creanțele creditorilor acestora.

8 Articolul 61 din legea menționată prevede că, începând de la data declarării falimentului, patrimoniul persoanei aflate în faliment devine masa credală, care servește la îndestularea creditorilor săi.

9 În conformitate cu articolul 62 din aceeași lege, masa credală cuprinde patrimoniul care aparține persoanei aflate în faliment la data declarării falimentului și cel pe care l-a dobândit în cursul procedurii de faliment, sub rezerva excepțiilor prevăzute la articolele 63-67a din aceeași lege.

10 Din articolul 63 alineatul 1 punctul 2 din Legea privind falimentul reiese că nu intră în masa credală partea din remunerația persoanei aflate în faliment care nu este sesizabilă.

11 În temeiul articolului 151 alineatul 1 din această lege, de la declararea falimentului, actele procedurii de faliment sunt îndeplinite de judecătorul sindic, cu excepția actelor pentru care este competentă instanța specializată în faliment.

12 Potrivit articolului 152 alineatul 1 din Legea privind falimentul, revine judecătorului sindic sarcina de a conduce procedura de faliment, de a controla actele lichidatorului, de a desemna actele lichidatorului care necesită acordul judecătorului sindic sau al comitetului creditorilor și de a constata abaterile săvârșite de lichidator. În plus, în conformitate cu alineatul 2 al acestui articol 152, judecătorul sindic îndeplinește celelalte acte definite în aceeași lege.

13 Articolul 154 din Legea privind falimentul prevede că judecătorul sindic are drepturile și obligațiile instanței specializate în faliment și ale președintelui acestei instanțe în cadrul acțiunilor sale.

14 Articolul 236 din această lege prevede:

„1. Un creditor care deține o creanță asupra patrimoniului personal al persoanei aflate în faliment și care intenționează să participe la procedura de faliment este obligat, atunci când este necesar ca creanța sa să fie stabilită, să o declare judecătorului sindic în termenul stabilit în ordonanța de declarare a falimentului.

2. Un creditor are, de asemenea, dreptul de a declara o creanță atunci când aceasta este garantată printr-o ipotecă, un gaj, cu sau fără deposedare, un privilegiu al tezaurului public, o ipotecă maritimă sau orice altă înscriere în cartea funciară sau în registrul de înmatriculare a navelor. În cazul în care un creditor omite să declare creanțele respective, acestea sunt înscrise din oficiu în tabelul de creanțe.

3. Alineatul 2 se aplică *mutatis mutandis* creanțelor garantate printr-o ipotecă, un gaj, cu sau fără deposedare, un privilegiu al tezaurului public, o ipotecă maritimă asupra unor bunuri care fac parte din masa credală, în cazul în care persoana aflată în faliment nu este debitor în temeiul patrimoniului său personal, iar creditorul intenționează să revendice creanțele sale asupra bunului grevat în cadrul procedurii de faliment.

4. Dispozițiile prezentului articol privind creanțele se aplică și altor datorii care trebuie acoperite din masa credală.”

15 Articolul 243 din legea menționată prevede la alineatul 1 că lichidatorul verifică dacă creanța declarată este susținută de extrasele de cont sau de alte documente ale persoanei aflate în faliment sau de înscrierile în cartea funciară sau în alte registre și invită persoana aflată în faliment să prezinte, într-un termen determinat, o declarație prin care să precizeze dacă recunoaște creanța.

16 Articolul 244 din aceeași lege prevede că, după expirarea termenului de declarare a creanțelor și după verificarea creanțelor declarate, lichidatorul întocmește tabelul de creanțe de îndată, în termen de cel mult două luni de la expirarea termenului de declarare a creanțelor.

17 Potrivit articolului 260 alineatul 2 din Legea privind falimentul, în cazul în care nu s-a formulat o opoziție, judecătorul sindic aprobă tabelul de creanțe după expirarea termenului de opoziție.

18 Din articolul 261 din această lege reiese că judecătorul sindic poate modifica din oficiu tabelul de creanțe în cazul în care constată că au fost înscrise în tabelul respectiv creanțe în tot sau în parte inexistente sau că lipsesc creanțe care ar trebui să figureze în acesta, că ordonanța de modificare a tabelului face obiectul unei publicări din oficiu și că această ordonanță este supusă căilor de atac.

19 Articolul 491^{14} din legea menționată prevede:

„1. După executarea planului definitiv de repartizare și atunci când, din cauza insuficienței patrimoniului persoanei aflate în faliment, nu a fost stabilit un plan de repartizare, instanța specializată în faliment stabilește, după aprobarea tabelului de creanțe și după ascultarea persoanei aflate în faliment, a lichidatorului și a creditorilor, un plan de rambursare a datoriilor către creditori sau, în cazurile vizate la articolul 491^{16}, pronunță remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment fără a stabili un plan de rambursare a datoriilor către creditori.

2. Ordonanța instanței privind stabilirea unui plan de rambursare a datoriilor către creditori sau remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment fără a stabili un plan de rambursare a datoriilor către creditori este comunicată creditorilor și este supusă căilor de atac. Această ordonanță poate fi atacată.

3. Dobândirea autorității de lucru judecat de către ordonanța privind stabilirea unui plan de rambursare a datoriilor către creditori sau remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment fără a stabili un plan de rambursare a datoriilor către creditori pune capăt procedurii."

20 Articolul 491^{15} alineatele 1 și 4 din aceeași lege prevede:

„1. În ordonanța privind stabilirea planului de rambursare a datoriilor către creditori, instanța specializată în faliment precizează în ce măsură și în ce termen, care nu depășește 36 de luni, persoana aflată în faliment este obligată să ramburseze datoriile recunoscute din tabelul de creanțe, neexecutate în cursul procedurii pe baza planurilor de repartizare, și care parte din datoriile persoanei aflate în faliment scadente înainte de data declarării falimentului va fi remisă după executarea planului de rambursare a datoriilor către creditori.

[…]

4. Instanța specializată în faliment nu este ținută de poziția persoanei aflate în faliment în ceea ce privește termenii planului de rambursare a datoriilor către creditori. Pentru a stabili planul de rambursare a datoriilor către creditori, instanța menționată ține seama de capacitățile de venit ale persoanei aflate în faliment, de necesitatea ca persoana aflată în faliment și persoanele aflate în întreținerea acesteia să facă față nevoilor lor, inclusiv nevoilor în ceea ce privește locuința, de cuantumul creanțelor neachitate și de posibilitatea reală de a le achita ulterior."

Legea privind Codul muncii

21 Articolul 87 din ustawa – Kodeks pracy (Legea privind Codul muncii) din 26 iunie 1974 (Dz. U. nr. 24, poziția 141), în versiunea aplicabilă procedurii principale (Dz. U. din 2022, poziția 1510, cu modificările ulterioare) prevede printre altele că, în cazul executării altor datorii sau al compensării în ceea ce privește sumele avansate de angajator pentru acoperirea cheltuielilor profesionale, pot fi efectuate rețineri de până la jumătate din salariu.

Procedura principală și întrebările preliminare

22 La 30 martie 2007, R.S., soția sa și alte două persoane fizice au încheiat cu banca G. un contract de credit ipotecar indexat în franci elvețieni (CHF), în cuantum de 489 821,63 zloți polonezi (PLN) (aproximativ 116 587,34 de euro), pe o durată de 360 de luni.

23 Printr-o ordonanță din 15 octombrie 2019, R.S. a fost declarat în faliment personal și, ulterior, a fost numit un lichidator.

24 Printr-o ordonanță din 26 aprilie 2021, judecătorul sindic a aprobat o listă de creanțe întocmită de acest lichidator. Majoritatea creanțelor care figurau pe această listă erau creanțe ale băncii G., în temeiul contractului de credit ipotecar în discuție în litigiul principal. Nu a fost formulată nicio obiecție, iar R.S. a recunoscut toate aceste creanțe.

25 La 20 iulie 2023, a fost declarat falimentul băncii G., iar procedura de faliment a continuat cu lichidatorul acesteia.

26 Din decizia de trimitere reiese că, în cadrul unei proceduri de faliment, revine instanței specializate în faliment sarcina de a stabili, pe baza listei creanțelor deja stabilite de lichidator și aprobate de judecătorul sindic, un plan de rambursare a creanțelor persoanei aflate în faliment sau de a constata că activele deja acumulate în masa credală sunt suficiente pentru a-și onora toate datoriile și că nu este necesar un plan de rambursare. Decizia acestui tribunal în această privință pune capăt procedurii de faliment.

27 În speță, tribunalul menționat este Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź, Polonia), care este instanța de trimitere. Aceasta apreciază că contractul de credit ipotecar în discuție în litigiul principal conține clauze abuzive susceptibile să determine nulitatea acestuia și arată că acest aspect nu a fost examinat anterior. Potrivit acestei instanțe, creanțele băncii G. sunt inferioare celor declarate sau nu există deloc.

28 În această privință, instanța menționată observă, în primul rând, că, deși R.S. a recunoscut deja toate creanțele, din dosarul procedurii de faliment nu reiese că această parte a fost informată cu privire la caracterul potențial abuziv al clauzelor contractului de credit ipotecar în discuție în litigiul principal și nici că a declarat în deplină cunoștință de cauză că nu solicita protecția pe care i-o conferea Directiva 93/13. Cu toate acestea, reprezentantul profesionist al lui R.S., care îl reprezintă de la 3 noiembrie 2022, a susținut în fața aceleiași instanțe că acest contract de credit ipotecar conținea clauze abuzive. În plus, R.S. nu a avut posibilitatea de a introduce el însuși o cale de atac pentru a solicita protecția drepturilor sale în temeiul acestei directive, întrucât bunurile sale erau și sunt administrate de lichidatorul judiciar.

29 Or, potrivit instanței de trimitere, dispozițiile aplicabile ale dreptului național nu permit instanței de faliment, atunci când întocmește un plan de rambursare, să controleze ea însăși caracterul abuziv al clauzelor contractuale. Acest tribunal poate doar să suspende judecarea cauzei și să adreseze întrebarea judecătorului sindic în vederea unei eventuale modificări din oficiu a listei creanțelor, ceea ce ar determina o întârziere în soluționarea cauzei.

30 În al doilea rând, această instanță arată că, în cadrul unei proceduri de faliment, este dificil să se stabilească cărui organ îi revine sarcina de a examina, dacă este cazul, caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale în cauză. Astfel, judecătorul sindic nu examinează declarațiile de creanțe decât din punct de vedere formal și le transmite lichidatorului, care le examinează pe fond și stabilește lista creanțelor. Prin urmare, judecătorul sindic nu ar avea posibilitatea legală de a modifica această listă înainte de aprobarea sa, cu excepția cazului în care o persoană abilitată în acest scop se opune.

31 Dat fiind că, în speță, nu a existat o opoziție și că R.S. nu a invocat în fața judecătorului sindic caracterul abuziv al clauzelor contractului de credit ipotecar în discuție în litigiul principal, acest judecător sindic nu era obligat, în temeiul dreptului național, să verifice temeinicia creanței băncii G. înscrise în lista creanțelor. Afirmația privind caracterul eventual abuziv al clauzelor acestui contract de credit ipotecar nu a fost invocată de reprezentantul lui R.S. decât în fața instanței de trimitere.

32 În al treilea rând, această instanță precizează că, potrivit afirmațiilor lui R.S., după reținerea sumelor destinate a fi plătite în masa credală, îi rămâne o sumă care este insuficientă pentru a face față nevoilor sale și celor ale familiei sale. Cu toate acestea, dispozițiile aplicabile procedurii de faliment în discuție în litigiul principal nu ar permite nici instanței specializate în faliment, nici judecătorului sindic să acționeze în orice mod cu privire la cuantumul acestei reținere.

33 În al patrulea și ultimul rând, instanța menționată amintește că fondurile colectate în cursul procedurii de faliment servesc la îndestularea tuturor creditorilor, iar nu numai a băncii G. Or, ținând seama de cuantumul fondurilor plătite în masa credală și de cel al celorlalte datorii, s-ar putea dovedi că aceste fonduri sunt suficiente pentru a satisface creanțele, cu excepția creanței băncii G. În conformitate cu articolul 87 din Legea privind Codul muncii, în versiunea aplicabilă procedurii principale, jumătate din salariul persoanei aflate în faliment continuă să fie plătită la masa credală, iar eventualul excedent i-ar fi transferat abia la sfârșitul procedurii de faliment.

34 În aceste condiții, instanța de trimitere consideră că persoana aflată în faliment ar putea fi descurajată să solicite protecția care decurge din Directiva 93/13, întrucât, dacă nu ar solicita aceasta, instanța specializată în faliment ar putea întocmi mai rapid în privința sa un plan de rambursare care să țină seama de nevoile sale și de cele ale familiei sale apropiate, ceea ce ar fi probabil asociat unei rambursări a unor sume inferioare sumelor reținute din salarii. Acest lucru ar implica însă acceptarea faptului că lista creanțelor o include pe cea a băncii G.

35 În aceste împrejurări, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva [93/13] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că instanța specializată în faliment este ținută de tabelul de creanțe aprobat de judecătorul sindic în cadrul unei proceduri de insolvență, ceea împiedică examinarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale de către instanța specializată în faliment care pronunță decizia de încheiere a procedurii?

2) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva [93/13] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care nu permite dispunerea de măsuri provizorii în cadrul unei proceduri de insolvență și care, prin urmare, poate descuraja consumatorii să se prevaleze de protecția pe care le-o conferă Directiva [93/13]?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

36 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că, în cadrul unei proceduri de faliment al unor persoane fizice, odată ce lista creanțelor a fost aprobată de o instanță judecătorească și procedura deschisă în fața instanței specializate în faliment, această listă este obligatorie pentru aceasta din urmă, astfel încât nu poate să aprecieze caracterul abuziv al clauzelor care figurează într-un contract de credit pe care se întemeiază o creanță înscrisă în lista menționată și nici să o modifice, ci trebuie să suspende judecarea cauzei și să transmită problema caracterului eventual abuziv al clauzelor respective către această instanță judecătorească.

37 În această privință, trebuie amintit, în primul rând, că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 este o dispoziție imperativă și că trebuie considerată ca fiind o normă echivalentă cu normele naționale care au, în ordinea juridică internă, caracterul unor norme de ordine publică (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo ș.a., C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctele 54 și 55, precum și jurisprudența citată).

38 Astfel, instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între consumator și profesionist de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (Hotărârea din 17 mai 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, punctul 37 și jurisprudența citată).

39 În plus, trebuie amintit că, date fiind caracterul și importanța interesului public pe care îl prezintă protecția consumatorilor, Directiva 93/13 impune statelor membre, astfel cum reiese din articolul 7 alineatul (1) din aceasta coroborat cu considerentul (24) al acesteia, să prevadă mijloace adecvate și eficace „pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «de către profesioniști»]” [Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea unei proceduri finalizate printr-o hotărâre judecătorească definitivă), C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 73 și jurisprudența citată].

40 Întrucât întrebarea adresată în speță privește procedura de faliment al unei persoane fizice care nu desfășoară o activitate economică, trebuie amintit, în al doilea rând, că dreptul Uniunii nu armonizează procedurile aplicabile examinării caracterului eventual abuziv al unei clauze contractuale și că acestea sunt stabilite, prin urmare, de ordinea juridică internă a statelor membre, cu condiția însă ca ele să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității) [Hotărârile din 4 mai 2023, BRD Groupe Societé Générale și Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, punctul 28, precum și Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea procedurii finalizate printr-o decizie definitivă), C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 74 și jurisprudența citată].

41 În ceea ce privește principiul echivalenței, Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unor îndoieli în legătură cu conformitatea reglementării în discuție în litigiul principal cu acest principiu.

42 În ceea ce privește principiul efectivității, problema dacă o reglementare națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizată ținând seama de procedură în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia privite în ansamblu, precum și, după caz, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii. Cu toate acestea, specificitatea procedurilor nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze consumatorii în temeiul dispozițiilor Directivei 93/13 (Hotărârea din 17 mai 2022, Impuls Leasing România, C-725/19, EU:C:2022:396, punctul 45 și jurisprudența citată).

43 În aceste condiții, Curtea a statuat de asemenea că respectarea principiului efectivității nu poate merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat (Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 47, și Hotărârea din 24 iunie 2025, GR REAL, C-351/23, EU:C:2025:474, punctul 58, precum și jurisprudența citată).

44 În plus, obligația statelor membre de a asigura efectivitatea drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii implică, în special pentru drepturile care decurg din Directiva 93/13, o cerință de protecție jurisdicțională efectivă, reafirmată la articolul 7 alineatul (1) din această directivă și consacrată de asemenea la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea procedurii finalizate printr-o decizie definitivă), C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 76 și jurisprudența citată].

45 În speță, din decizia de trimitere reiese că o listă de creanțe aprobată de judecătorul sindic este obligatorie pentru instanța specializată în faliment, astfel încât acesta din urmă nu poate face el însuși constatări de fapt în ceea ce privește existența creanțelor pentru a stabili planul de rambursare a creditorilor. Potrivit instanței de trimitere, singurul mijloc de care acesta dispune pentru a controla caracterul eventual abuziv al clauzelor care figurează într-un contract din care își are originea o creanță înscrisă în lista creanțelor întocmită de lichidator și aprobată de judecătorul sindic este de a sesiza acest judecător sindic pentru a examina atât aceste clauze contractuale, cât și necesitatea de a modifica din oficiu această listă.

46 Reiese de asemenea că obligația instanței specializate în faliment de a sesiza judecătorul sindic întârzie încheierea procedurii de faliment și prelungește, din cauza alimentării continue a masei credale cu rețineri din salariul persoanei aflate în faliment pe întreaga durată a procedurii, situația financiară precară a acestuia. Prelungirea procedurii este astfel de natură să descurajeze această persoană aflată în faliment să își valorifice dreptul de a solicita protecția care decurge din Directiva 93/13.

47 Astfel cum a explicat instanța de trimitere în răspunsul său la o cerere de lămuriri adresată acesteia de Curte în temeiul articolului 101 din Regulamentul de procedură al Curții, o persoană aflată în faliment depinde în general de încheierea cât mai rapidă a procedurii de faliment. Astfel, la stabilirea planului de rambursare, care pune capăt acestei proceduri, instanța specializată în faliment poate ține seama de situația personală a persoanei aflate în faliment, de cheltuielile sale, de necesitatea de a satisface nevoile persoanelor celor mai apropiate de aceasta și, cel mai adesea, cuantumul lunar pe care respectiva persoană aflată în faliment trebuie să îl afecteze rambursării datoriilor sale la finalul procedurii este stabilit la un cuantum inferior celui al reținerii din salariu efectuate în cursul procedurii menționate. Astfel, aceeași persoană aflată în faliment poate fi obligată, pentru a evita prelungirea procedurii de faliment, să nu solicite protecția care decurge din Directiva 93/13 și să accepte un plan de rambursare care să cuprindă o creanță care își are originea într-un contract care conține clauze eventual abuzive.

48 De altfel, trebuie adăugat că, potrivit informațiilor care figurează în dosarul de care dispune Curtea, se pare că riscul ca persoana aflată în faliment să nu invoce caracterul abuziv al unei clauze contractuale în cadrul procedurii de faliment există nu numai în etapa acestei proceduri care se desfășoară în fața instanței competente în materie de faliment, ci și în fiecare etapă a procedurii menționate. Astfel, invocarea caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract în care își are originea o creanță are, în orice caz, drept consecință întârzierea încheierii aceleiași proceduri.

49 Or, trebuie subliniat că protecția pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor se extinde la ipotezele în care consumatorul care a încheiat cu un profesionist un contract ce conține o clauză abuzivă se abține să invoce, pe de o parte, faptul că acest contract intră în domeniul de aplicare al acestei directive și, pe de altă parte, caracterul abuziv al clauzei în discuție, fie pentru că nu își cunoaște drepturile, fie pentru că este descurajat să le invoce din cauza cheltuielilor pe care le-ar implica o acțiune în justiție sau a sarcinii financiare pe care ar trebui să o suporte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 31 și jurisprudența citată).

50 Prin urmare, ținând seama de elementele menționate la punctele 45-47 din prezenta hotărâre, trebuie să se considere că o reglementare națională precum cea în discuție în litigiul principal, care este susceptibilă să descurajeze persoana aflată în faliment care nu și-a exercitat dreptul de a solicita protecția care decurge din Directiva 93/13, este de natură să facă excesiv de dificilă aplicarea acestei directive în cadrul aceleiași proceduri.

51 Pentru orice eventualitate, trebuie totuși să se precizeze că dreptul la o protecție efectivă a consumatorului include posibilitatea de a renunța la valorificarea drepturilor sale, astfel încât instanța națională trebuie să țină seama, dacă este cazul, de voința exprimată de consumator atunci când, conștient de caracterul neobligatoriu al unei clauze abuzive, acesta din urmă indică totuși că se opune ca ea să fie înlăturată, dând astfel un consimțământ liber și în cunoștință de cauză cu privire la clauza în discuție (Hotărârea din 9 iulie 2020, Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, punctele 25-28 și jurisprudența citată).

52 Or, niciun element din dosarul de care dispune Curtea nu permite să se considere că, în speță, persoana aflată în faliment ar fi renunțat, în mod liber și în cunoștință de cauză, să se prevaleze de protecția de care beneficiază în temeiul Directivei 93/13. Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 88 din concluzii, împrejurarea că persoana aflată în faliment, fără a fi reprezentată de un avocat în această etapă a procedurii, a recunoscut declarațiile de creanțe la lichidator și nu a formulat opoziție la judecătorul sindic nu poate fi considerată ca fiind indicația unei renunțări libere și informate la această protecție.

53 Pe de altă parte, într-o situație precum cea din litigiul principal, atitudinea persoanei aflate în faliment nu poate fi calificată drept total pasivă în sensul jurisprudenței amintite la punctul 43 din prezenta hotărâre. Astfel, după cum s-a arătat la punctul 28 din prezenta hotărâre, acesta a susținut în fața instanței specializate în faliment, în speță a instanței de trimitere, că contractul de credit ipotecar în discuție în litigiul principal conținea clauze abuzive.

54 Ținând seama de argumentele invocate de M.K. în ședința de audiere a pledoariilor, potrivit cărora lista creanțelor aprobată de judecătorul sindic ar fi dobândit autoritate de lucru judecat, trebuie subliniat de asemenea că această împrejurare nu se opune în mod necesar unei examinări din oficiu de către instanța competentă în materie de faliment a caracterului eventual abuziv al clauzelor care figurează într-un contract din care provine o creanță înscrisă în această listă.

55 După cum a statuat Curtea, obligația unei asemenea examinări din oficiu este justificată de natura și de importanța interesului public care stă la baza protecției pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor, astfel încât un control eficient al caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale, astfel cum îl impune această directivă, nu poate fi garantat dacă autoritatea de lucru judecat ar avea legătură cu hotărârile judecătorești care nu menționează un asemenea control (Hotărârea din 17 mai 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, punctul 50).

56 Prin urmare, în măsura în care, în speță, examinarea caracterului abuziv al unor clauze care figurează într-un contract în care o creanță înscrisă în lista creanțelor aprobată de judecătorul sindic își are originea nu a avut loc, aspect a cărui verificare va reveni în definitiv instanței de trimitere, Directiva 93/13 impune instanței specializate în faliment să aprecieze caracterul eventual abuziv al acestor clauze, precum și să deducă din ele consecințele necesare.

57 Situația ar putea fi diferită numai dacă judecătorul sindic ar fi indicat în mod explicit că a examinat caracterul abuziv al clauzelor contractuale în discuție în litigiul principal și că această examinare, motivată cel puțin în mod sumar, nu a evidențiat existența vreunei clauze abuzive, precizând eventual, pe de altă parte, că aprecierea efectuată de acest judecător sindic în urma examinării menționate nu mai putea fi repusă în discuție în lipsa unei căi de atac formulate în termenul prevăzut în acest scop (a se vedea prin analogie Hotărârea din 17 mai 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, punctul 51).

58 Ținând seama de ansamblul motivelor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că, în cadrul unei proceduri de faliment al unor persoane fizice, odată ce lista creanțelor a fost aprobată de o instanță judecătorească, fără să se fi examinat caracterul eventual abuziv al clauzelor din contractul vizat, și procedura deschisă în fața instanței competente în materie de faliment, această listă este obligatorie pentru aceasta din urmă, astfel încât ea nu poate să aprecieze caracterul abuziv al clauzelor care figurează într-un contract de credit pe care se întemeiază o creanță înscrisă în lista menționată și nici să o modifice, ci trebuie să suspende judecarea cauzei și să transmită problema caracterului eventual abuziv al clauzelor respective către această instanță judecătorească.

Cu privire la a doua întrebare

59 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care, în cadrul unei proceduri de faliment al unor persoane fizice, nu prevede posibilitatea ca instanța specializată în faliment să dispună măsuri provizorii prin care se urmărește adaptarea situației persoanei aflate în faliment până la soluționarea examinării caracterului abuziv al clauzelor care figurează într-un contract de credit din care provine o creanță înscrisă în lista creanțelor aprobată de o altă instanță judecătorească fără să fi examinat caracterul eventual abuziv al clauzelor contractului în cauză.

60 Cu titlu introductiv, trebuie amintit, pe de o parte, că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 impune statelor membre să se asigure că clauzele contractuale abuzive nu creează obligații pentru consumator, fără ca acesta să aibă nevoie să formuleze o cale de atac și să obțină o hotărâre care să confirme caracterul abuziv al acestor clauze. Rezultă că instanțele naționale sunt obligate să înlăture aplicarea clauzelor menționate pentru ca ele să nu producă efecte obligatorii pentru un consumator, cu excepția cazului în care acesta din urmă se opune [Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit), C-287/22, EU:C:2023:491, punctul 37 și jurisprudența citată].

61 În plus, astfel cum se arată la punctul 39 din prezenta hotărâre, revine, în definitiv, statelor membre sarcina de a se asigura, în conformitate cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.

62 Pe de altă parte, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 40 din prezenta hotărâre, modalitățile de punere în aplicare a protecției consumatorilor prevăzute de Directiva 93/13 țin de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă, sub rezerva respectării principiilor echivalenței și efectivității.

63 În ceea ce privește principiul echivalenței, Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unei îndoieli cu privire la conformitatea cu acest principiu a reglementării naționale în discuție în litigiul principal, în măsura în care nu prevede posibilitatea ca instanța specializată în faliment să dispună măsuri provizorii pentru a proteja persoana aflată în faliment în cadrul procedurii de faliment.

64 În ceea ce privește principiul efectivității, astfel cum se arată în esență la punctul 42 din prezenta hotărâre, aspectul dacă o reglementare națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând seama de ansamblul procedurii, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia.

65 Acestea fiind amintite, în ceea ce privește în special problema împrejurărilor în care se poate dovedi necesar ca instanța națională să acorde măsuri provizorii pentru a asigura efectivitatea aplicării Directivei 93/13, trebuie subliniat că necesitatea unor astfel de măsuri trebuie evaluată în lumina finalității Directivei 93/13, care este aceea de a asigura un nivel ridicat de protecție a consumatorului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 noiembrie 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punctul 37).

66 Astfel, instanța națională trebuie să poată aplica măsuri provizorii pentru a face posibilă deplina eficacitate a drepturilor conferite consumatorului de Directiva 93/13.

67 Astfel, din această perspectivă, Curtea a statuat printre altele că protecția garantată consumatorilor de directiva menționată, în special la articolul 6 alineatul (1) și la articolul 7 alineatul (1) din aceasta, impune ca instanța națională, competentă să aprecieze caracterul abuziv al unei clauze contractuale, să poată acorda o măsură provizorie adecvată, dacă acest lucru este necesar pentru a garanta deplina eficacitate a deciziei care urmează să fie pronunțată în ceea ce privește caracterul abuziv al clauzelor contractuale [Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit), C-287/22, EU:C:2023:491, punctul 43 și jurisprudența citată].

68 În același mod, poate fi necesar să se acorde asemenea măsuri atunci când există un risc ca acest consumator să plătească, în cursul unei proceduri jurisdicționale a cărei durată poate fi considerabilă, rate lunare într-un cuantum mai ridicat decât cel efectiv datorat în cazul în care clauza în cauză va fi înlăturată, dacă acest lucru este necesar pentru a garanta deplina eficacitate a deciziei care urmează să fie pronunțată în ceea ce privește caracterul abuziv al clauzelor contractuale [Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit), C-287/22, EU:C:2023:491, punctele 42 și 43, precum și jurisprudența citată].

69 În această privință, din indicațiile care figurează în decizia de trimitere rezultă că, în primul rând, în temeiul reglementării naționale în discuție în litigiul principal, instanța specializată în faliment nu are posibilitatea de a adopta măsuri provizorii pentru a ușura situația financiară a persoanei aflate în faliment în așteptarea rezultatului examinării caracterului eventual abuziv al unei clauze contractuale. Deși este adevărat că persoana aflată în faliment nu rambursează, înainte de încheierea procedurii de faliment, creanțele înscrise în lista creanțelor aprobată de judecătorul sindic, nu este mai puțin adevărat că această persoană aflată în faliment este obligată să continue, în cursul acestei examinări, să alimenteze masa credală pe baza unei liste de creanțe care cuprinde în mod potențial o creanță care își are originea într-o astfel de clauză. Astfel cum s-a arătat la punctul 46 din prezenta hotărâre, din moment ce invocarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale implică prelungirea procedurii de faliment, respectiva persoană aflată în faliment poate fi descurajată să își valorifice dreptul de a solicita protecția care decurge din Directiva 93/13. În al doilea rând, din explicațiile instanței de trimitere reiese că, în speță, ținând seama de cuantumul fondurilor plătite până în prezent în masa credală și de cel al datoriilor aceleiași persoane aflate în faliment, aceste fonduri se pot dovedi suficiente pentru a satisface creanțele înscrise în această listă, cu excepția creanței băncii G.

70 Trebuie să se considere că, în asemenea împrejurări, o măsură provizorie, astfel cum a explicat în esență instanța de trimitere în răspunsul la cererea de lămuriri menționată la punctul 47 din prezenta hotărâre, având ca obiect reducerea reținerilor operate din salariul persoanei aflate în faliment în așteptarea unei decizii de încheiere a examinării caracterului abuziv al unei clauze contractuale, ar putea fi necesară pentru a garanta protecția asigurată de Directiva 93/13, precum și protecția jurisdicțională efectivă care decurge din aceasta, aspect a cărui stabilire va reveni însă instanței de trimitere.

71 În vederea acestei determinări, instanța menționată trebuie în special să aprecieze dacă adoptarea unor măsuri provizorii care constau într-o reducere a reținerilor din salariul persoanei aflate în faliment este necesară pentru a garanta acestei persoane aflate în faliment protecția pe care i-o conferă Directiva 93/13. În acest scop, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 104 din concluzii, instanța menționată va trebui să țină seama de toate împrejurările relevante ale speței, printre care în special existența unor indicii suficiente că clauzele contractuale în cauză sunt abuzive, de posibilitatea concretă ca masa credală să fie deja suficientă pentru a satisface creditorii, cu excepția, dacă este cazul, a creanței în cauză, precum și de situația financiară a persoanei aflate în faliment și de riscul ca acea sta să trebuiască să suporte o prelungire a procedurii de faliment care ar putea conduce la o deteriorare nejustificată a situației sale financiare în așteptarea încheierii acestei proceduri.

72 Având în vedere ansamblul motivelor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care, în cadrul unei proceduri de faliment al unor persoane fizice, nu prevede posibilitatea ca instanța specializată în faliment să dispună măsuri provizorii prin care se urmărește adaptarea situației persoanei aflate în faliment până la soluționarea examinării caracterului abuziv al clauzelor care figurează într-un contract de credit din care provine o creanță înscrisă în lista creanțelor aprobată de o altă instanță judecătorească fără să fi examinat caracterul eventual abuziv al clauzelor contractului în cauză.

Cu privire la cheltuielile de judecată

73 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

1) **Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, citite în lumina principiului efectivității,**

trebuie interpretate în sensul că

se opun unei reglementări naționale care prevede că, în cadrul unei proceduri de faliment al unor persoane fizice, odată ce lista creanțelor a fost aprobată de o instanță judecătorească, fără să se fi examinat caracterul eventual abuziv al clauzelor din contractul vizat, și procedura deschisă în fața instanței competente în materie de faliment, această listă este obligatorie pentru aceasta din urmă, astfel încât ea nu poate să aprecieze caracterul abuziv al clauzelor care figurează într-un contract de credit pe care se întemeiază o creanță înscrisă în lista menționată și nici să o modifice, ci trebuie să suspende judecarea cauzei și să transmită problema caracterului eventual abuziv al clauzelor respective către această instanță judecătorească.

2) **Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina principiului efectivității,**

trebuie interpretate în sensul că

se opun unei reglementări naționale care, în cadrul unei proceduri de faliment al unor persoane fizice, nu prevede posibilitatea ca instanța specializată în faliment să dispună măsuri provizorii prin care se urmărește adaptarea situației persoanei aflate în faliment până la soluționarea examinării caracterului abuziv al clauzelor care figurează într-un contract de credit din care provine o creanță înscrisă în lista creanțelor aprobată de o altă instanță judecătorească fără să fi examinat caracterul eventual abuziv al clauzelor contractului în cauză.

Semnături